

PLA UPC SOSTENIBLE 2015

(2a Fase: 2011-2015)

v.3 – Octubre 2011

Antecedents

- Pla medi ambient 1996-2011
- 2n Pla de medi ambient 2002-2005
- Pla UPC Sostenible, 1a fase (2006-2010)
 - » Pérez, A. & Cruz, Y. (2011). UPC's Institutional Transformation Towards Sustainability. In *GUNI Global University Network for Innovation – Higher Education in the World 4, Higher Education committed to Sustainability: from Understanding to Action*. Basingstoke, UK: Palgrave-Macmillan.
- Resultats
 - Declaració de Sostenibilitat.
 - La Comissió de Sostenibilitat.
 - Competència genèrica obligatòria de Sostenibilitat i Compromís Social
 - Eines i processos d'implantació d'aquesta competència (programa STEP-Estudians i STEP-Centres, amb l'ICE).
 - Institut Universitari de Recerca en Ciència i Tecnologies de la Sostenibilitat (IS.UPC)
 - Els processos, eines i accions d'experimentació i aprenentatge per a la introducció de la sostenibilitat en la gestió, la recerca i la transferència.
 - SIRENA, Plans de Mobilitat, Projectes Llabor,...

Diagnosi 1ª fase

- Procés participatiu amb més de 300 persones
- Valoració positiva
- Es demana:
 - Visió crítica respecte el model socioeconòmic.
 - Coherència entre la política institucional de sostenibilitat, les polítiques sectorials i les pràctiques operatives.
 - Assumpció de responsabilitats per part dels òrgans de govern
 - Establiment de mecanismes de governança transversals, descentralitzats i participatius.
 - Rendició de comptes a la societat i a la comunitat UPC, mitjançant memòries de responsabilitat.
 - Desplegament de plans de sostenibilitat a escala de campus
 - Establiment de mecanismes de reconeixement i incentivació específics
 - Reconeixement del Pla com a mecanisme per a la planificació estratègica en sostenibilitat
 - Fer de la interacció i el compromís social un eix vertebrador i transversal del Pla.
 - Reforçar la incorporació en l'activitat acadèmica dels conceptes de responsabilitat i ètica professional

Principis orientadors

- La raó de ser del Pla rau en el **compromís i la vinculació de la UPC per desenvolupar un treball conjunt amb la societat** que l'envolta (agents socials, públics i econòmics), per generar canvis i produir coneixement amb l'objectiu de construir nous models sostenibilistes.
- El reconeixement de la complexitat del repte per mitjà d'un **enfocament sistèmic i transversal**
- El **dinamisme i la capacitat d'adaptació**: el Pla vol delimitar les línies estratègiques i els objectius i deixar flexibilitat als responsables de la seva implantació per anar adaptant-les (o introduir-ne de noves) en funció del grau d'assoliment dels objectius.
- La **corresponsabilització i descentralització** de les actuacions i els protagonismes, contemplant diversos nivells de responsabilitat i instruments de coordinació que ho facilitin.
- L'enfocament a **visions de llarg terme**, amb l'assoliment d'objectius intermedis fins al 2015 que permetin monitorar els progressos.
- La necessitat d'**alineació, integració i cooperació** amb la resta d'estratègies institucionals, sectorials i globals.

Marc de referència

- L'existència de **referències internes a la universitat** que s'han d'alinejar amb els plans i programes de sostenibilitat.
- L'existència de contextos i realitats que s'han de poder integrar en el funcionament habitual de la universitat per tal de contribuir a definir estratègies de sostenibilitat en el **context català i altres contextos territorials**, i incloure en les orientacions de la universitat aquestes estratègies (normatives ambientals i promotores de la sostenibilitat, plans i programes locals, iniciatives de la societat civil, etc.)
- L'existència d'**acords internacionals i de normatives i programes comunitaris** que poden afavorir la transició a nous models orientats a la sostenibilitat que han de guiar la visió i les actuacions del Pla (exemples: els Objectius del Mil·lenni de NNUU; la Directiva Marc de l'Aigua de la UE, etc.)
- L'existència d'**experiències, xarxes i fòrums** que permeten treballar cooperativament i col·laborativament (exemples: l'AGS, la CRUE, ...)

Visió

Des de la UPC volem una societat justa que asseguri el benestar de les persones sense comprometre el de les generacions futures;

- on les persones visquin en un **entorn saludable**, no contaminat i que tinguin garantida la seva pròpia **alimentació** de manera suficient, sana i lligada a les seves tradicions culturals i als mercats locals;
- una societat capaç de dissenyar **sistemes productius** que tanquin els cicles de la matèria i l'energia i redueixin els fluxos metabòlics dels sistemes humans;
- amb una **producció energètica** descentralitzada i de proximitat que no depengui dels combustibles fòssils;
- una societat que protegeixi la **qualitat ecològica** dels seus sistemes naturals més enllà de les necessitats humanes i el valor econòmic que puguin tenir;
- una societat basada en models de **coneixement lliure**.

Missió

(heredada de la Declaració de Sostenibilitat)

- *La Universitat Politècnica de Catalunya es compromet a formar professionals conscients de la responsabilitat social i ambiental de la seva activitat, i capaços de d'exercir les noves competències necessàries per assolir-la.*
- *La UPC es compromet a promoure línies de recerca dedicades a generar les eines tècniques i conceptuals precises per transformar el nostre model productiu cap a la sostenibilitat. Això inclou la cooperació pel desenvolupament i la col·laboració amb la societat.*
- *La UPC es compromet a aplicar criteris de sostenibilitat en la seva activitat institucional i de gestió, fer-ne el seguiment regular i retre comptes, per fer palès el compromís amb una acció coherent i visible que reforci i practiqui una nova cultura de la sostenibilitat.*
- *En definitiva, i com a Universitat pública i en els seus àmbits d'actuació, la UPC assumeix el liderat que li correspon per aconseguir una societat sostenible.*

Estructura del Pla

Línies estratègiques transversals	Línies estratègiques temàtiques
1. GOVERNANÇA I SOSTENIBILITAT	5. ENERGIA I CANVI CLIMÀTIC
2. INTERACCIÓ I COMPROMÍS SOCIAL: LES DEMANDES DE L'ENTORN	6. RESIDUS I EMISSIONS ZERO
3. INTERACCIÓ I COMPROMÍS SOCIAL: CAMPUS COM A LABORATORIS	7. SALUT, QUALITAT DE L'AIRE I ALIMENTACIÓ
4. CULTURA DE SOSTENIBILITAT DE LA COMUNITAT	8. SUBMINISTRAMENTS I CONSUM RESPONSABLE
	9. CICLES DE L'AIGUA
	10. TERRITORI i MOBILITAT

Mecanismes de governança i instruments d'avaluació

- El Pla és assumit per tota la institució i pel seu equip de govern.
- La responsabilitat del Pla serà de l'equip de govern de la UPC per mitjà del Comissionat de Sostenibilitat i Responsabilitat Social.
- L'encàrrec formal entre la UPC, l'IS.UPC i altres unitats bàsiques o del grup UPC, determinarà la forma, competències, així com els recursos necessaris per a desenvolupar les accions que el defineixen.
- Cada dos anys es realitzarà un Fòrum participatiu per avaluar els progressos i rendir comptes a la comunitat.
- Dades estaran disponibles i seran públiques via web. S'establirà un espai-web específic del Pla UPC Sostenible 2015 on es podrà consultar tota aquesta informació, i que serà gestionat per l'IS.UPC.

Mecanismes de governança i instruments d'avaluació

- Es constituirà una **Comissió de Seguiment del Pla UPC Sostenible 2015**, constituïda per el comissionat, el director de l'IS.UPC, i responsables de les línies estratègiques,
 - Aquesta Comissió de seguiment es reunirà, amb la Junta de l'IS.UPC, i amb el conjunt d'Unitats Bàsiques i altres unitats que es consideri.
- S'establirà un període d'identificació d'accions, es consensuaran els indicadors a utilitzar pel seguiment, així com la situació de partida (2011) i el resultat a assolir per al 2015. El procés finalitzarà amb un període d'esmenes i aprovació definitiva per Consell de Govern.
- El Pla disposarà de finançament propi a càrrec del pressupost general de la universitat, a més d'altres recursos externs que puguin derivar-se de la planificació d'algunes de les seves accions.

Calendari d'implantació

- Octubre 2011. Versió v3, com a referència per treball en Plans de sostenibilitat dels campus i el Pla de viabilitat de la UPC. Aprovació per òrgans de govern.
- Novembre 2011. Presentació i discussió amb les UB i altres unitats.
- Gener 2012. Nova versió (v4, definitiva), integrant els diferents avenços relatius al disseny i actualitzacions de les altres planificacions. Aprovació per òrgans de govern.
- Fase de implantació.
 - Nomenament de la Comissió de Seguiment. Gener 2012
 - Revisió i actualització de la Comissió Sostenibilitat de la UPC. Abril 2012
 - Reunions de la Comissió de seguiment del Pla amb la junta del IS.UPC,
 - Maig 2012 i Maig 2013
 - Maig 2014, per preparar l'any 2015 i la continuació.
 - Reunions de la Comissió de seguiment del Pla amb les UB i altres unitats
 - Novembre 2012 i Novembre 2013
 - Novembre 2014, per preparar l'any 2015 i la continuació.

Pla UPC Sostenible 2015

(2ª Fase: 2011-2015)

Línies i objectius

1. Governança i Sostenibilitat

Objectiu 1.A. Aportar **critèris, directrius i mesures d'aplicació de sostenibilitat** als plans i programes estratègics de la UPC i el Grup UPC.

Objectiu 1.B. Establir **òrgans i estructures de governança especialitzats** pels diferents àmbits temàtics per implementar i fer el seguiment de les planificacions.

Objectiu 1.C Consolidar i millorar les vies de diàleg per escoltar i **incorporar els estudiants als processos institucionals** les demandes sobre el model acadèmic (formal i informal) relacionat amb la Sostenibilitat.

Objectiu 1.D Consolidar i millorar vies de diàleg per **incorporar els PAS als processos institucionals** amb les seves demandes sobre el model organitzatiu (formal i informal) relacionat amb la Sostenibilitat.

Objectiu 1.E Establir mecanismes interns i externs de **rendició de comptes i d'avaluació participativa de la responsabilitat social** de la universitat, de recollida de demandes i posterior seguiment vinculant.

Objectiu 1.F **Implicar, responsabilitzar i fer l'encàrrec a les diferents unitats** i centres en la proposta i el desenvolupament de les accions de sostenibilitat (específicament, normalitzar i sistematitzar la sostenibilitat en els processos operatius de la UPC).

2. Interacció i compromís social: les demandes de l'entorn

Objectiu 2.A. Generació d'eines per donar **resposta i suport a les demandes socials** de preservació del territori i a les accions de les xarxes socials que promoguin la sostenibilitat. Interactuar amb l'entorn de manera activa i propositiva.

Objectiu 2.B. **Reforçar els programes docents** en sostenibilitat amb eines i mecanismes que promoguin un aprenentatge actiu basat en l'anàlisi de problemes socials actuals.

Objectiu 2.C: Aportar **critèris i argumentació tecnocientífica** a les administracions, món empresarial, i societat en general, per a la presa de decisions, assumint una actitud pro-activa.

Objectiu 2.D: Fomentar **projectes demostratius** (col·laborant quan sigui convenient amb d'altres universitats i institucions), en escenaris de restricció de recursos (inclosa la pròpia UPC), que considerin els impactes socials i ambientals de les tecnologies.

Objectiu 2.E: Fomentar la participació en **projectes de recerca competitiu** en l'àmbit de la sostenibilitat.

3. Interacció i compromís social: campus com a laboratoris

Objectiu 3.A: Desenvolupar **plans de gestió sostenible dels campus** de la UPC., que contemplin les necessitats dels campus i la seva gestió de recursos i d'infraestructures amb criteris de sostenibilitat

Objectiu 3.B: **Enfortir la recerca i la docència en sostenibilitat** als campus de la UPC prioritzant les línies d'actuació temàtiques del Pla relacionades amb les especialitats acadèmiques i promovent l'ús dels campus com a espais d'experimentació.

4. Cultura de la sostenibilitat de la comunitat

Objectiu 4.A: Establir mesures per **reconèixer i incentivar individualment i institucionalment** les activitats sostenibilistes.

Objectiu 4.B: Oferir **programes de formació continuada al PDI** per reforçar la inclusió de la sostenibilitat i el compromís social en la formació reglada.

Objectiu 4.C: Establir i millorar els **mecanismes i canals de participació**, així com de **difusió i promoció** de la cultura de la sostenibilitat a la comunitat universitària, posant en valor i visibilitzant les actuacions i innovacions realitzades.

Objectiu 4.D: Reforçar els **vincles amb la formació pre-universitària** per dissenyar i actualitzar els itineraris formatius en ciència i tecnologies per la sostenibilitat.

Objectiu 4.E: Crear, fomentar i preservar el **coneixement lliure** (programari lliure, llicència creative commons, format lliure, temari obert,...).

Objectiu. 4.F: Assegurar la convergència i l'alineament entre les **polítiques de sostenibilitat i de cooperació** a la UPC i promoure aliances amb institucions (acadèmiques i no acadèmiques) que treballen en aquests àmbits.

5. Energia i canvi climàtic

Objectiu. 5.A: Incentivar la formació d'espais de **recerca inter i transdisciplinària** en els camps de l'energia i el canvi climàtic.

Objectiu. 5.B: Aportar **argumentació científica al debat social** sobre els models energètics.

Objectiu 5.C: **Sensibilitzar i informar a la comunitat universitària** sobre l'ús eficaç, sostenible, i responsable de l'energia, per tal de desacoblar el consum energètic a la UPC del desenvolupament de l'activitat pròpia.

Objectiu. 5.D: Potenciació del consum i la producció d'**energies renovables** des de la pròpia universitat.

Objectiu. 5.E. Assegurar una **correcta gestió energètica** en els edificis UPC, amb la implicació de la comunitat.

6. Residus i emissions zero

Objectiu. 6.A: Incentivar la formació d'espais de **recerca inter i transdisciplinària** en estratègies preventives en la utilització de recursos i generació de residus.

Objectiu. 6.B: Aportar **RDI en les polítiques i el debat socials** sobre la generació de residus i els impactes ambientals associats, així com en les polítiques i el debat socials sobre els models residu i emissions zero.

Objectiu 6.C: Garantir la **correcta implantació a la UPC d'un model de gestió** dels residus i emissions, eficient i racional.

7. Salut, qualitat de l'aire i alimentació

Objectiu. 7.A: Incentivar la formació d'espais de **recerca inter i transdisciplinaris** en els camp de la salut, la qualitat de l'aire i l'alimentació.

Objectiu. 7.B: Aportar **RDI en les polítiques i el debat socials** sobre la salut, la qualitat de l'aire i l'alimentació.

Objectiu. 7.C: Generar **espais de debat i reflexió** entorn els processos de millora de la qualitat de l'aire afavorint l'aplicació i la difusió del principi de precaució.

Objectiu 7.D: Fomentar la **recerca, l'educació i la formació** en alimentació saludable i en prevenció dels impactes del model agroalimentari sobre el medi.

Objectiu. 7.E.: Fomentar la implantació de criteris, estàndards i tecnologies per l'assoliment de les condicions de qualitat l'aire adequades a **l'interior dels espais de la UPC**.

8. Subministraments i consum responsable

Objectiu. 8.A: Incentivar la formació d'espais de **recerca inter i transdisciplinaris** en el camp de la responsabilitat social.

Objectiu 8.B: Incentivar la **valoració ètica i fomentar una consciència crítica** entorn els consums i les relacions amb els proveïdors de béns i serveis entre la comunitat UPC.

Objectiu. 8.C: **Monitorització del consum dels productes i serveis** (específicament energia, aigua, compres centralitzades, contractació, extenent el sistema SIRENA – UPC).

Objectiu 8.D: **Ampliar i diversificar l'oferta del menjar** ecològic i local i/o derivada de relacions comercials justes.

9. Cicles de l'aigua

Objectiu. 9.A: Incentivar la formació d'espais de **recerca inter i transdisciplinaris** en el camp de l'aigua.

Objectiu. 9.B: **Aportar RDI en les polítiques i el debat social** sobre l'aigua.

Objectiu. 9.C: Generar **espais de debat i reflexió** entorn a la implantació de la Directiva Marc de l'Aigua, amb l'objectiu últim d'aplicar-la en els sistemes hídrics dels campus de la UPC.

Objectiu. 9.D: Potenciar **usos sostenibles de l'aigua i gestionar amb criteris de sostenibilitat** els sistemes hídrics dels campus de la UPC.

Objectiu. 9.E. Aplicar **criteris d'innovació** en la gestió global del cicle de l'aigua.

10. Territori i mobilitat

Objectiu. 10.A: Incentivar la formació d'espais de **recerca inter i transdisciplinaris** en el gestió del territori, l'urbanisme i la mobilitat.

Objectiu. 10.B: Aportar **RDI en les polítiques de sostenibilitat** del territori, l'urbanisme i la mobilitat.

Objectiu. 10.C: Generar **espais de debat i reflexió** entorn el planejament i ús dels espais del campus, així com el criteris d'accessibilitat i mobilitat sostenibles, seguint els principis que deriven dels Plans de Mobilitat de Campus actualment en procés d'elaboració.

Objectiu. 10.D: Replantejar la **coherència de la planificació i distribució d'usos del sòl** als diferents àmbits territorials del campus i centres de la UPC.

Objectiu. 10.A: Promoure una **accessibilitat i mobilitat sostenibles als campus**, seguint els principis que deriven dels Plans de Mobilitat de Campus actualment en procés d'elaboració.